

Kadry i płace

kancelarie rp

kancelarierp.pl

Kancelarie RP to nowa jakość w usługach prawniczych. Sieć prawna zrzesza dynamicznie rozwijające się, w pełni niezależne kancelarie ze wszystkich województw, a doświadczeni specjaliści udzielają kompleksowej pomocy prawnej.

PRAKTYKI ANTYKONKURENCYJNE

Spółka zależna odpowie za działania spółki dominującej

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 6 października 2021 r. w sprawie Sumal rozszerza krąg podmiotów, przeciwko którym może zostać wytoczone powództwo o odszkodowanie za naruszenie reguł konkurencji.

PRZEMYSŁAW WIERZBICKI
ANNA DOMAGAŁA

Poszkodowany w wyniku praktyki antykonkurencyjnej może pozwać o odszkodowanie spółkę dominującą, na którą Komisja Europejska nałożyła w drodze decyzji sankcje w związku

z praktyką antykonkurencyjną, lub spółkę zależną tej spółki, która nie jest objęta tą decyzją, jeżeli razem tworzą jednostkę gospodarczą. Do takiego wniosku doszedł Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), który w wyroku z 6 października 2021 r. w sprawie C-882/19 Sumal SL przeciwko Mercedes Benz Trucks España SL odpowiedzialność na pytania prejudycjalne hiszpańskiego sądu okręgowego. Wyrok jest jednym z ważniejszych orzeczeń wydanych w ostatnim czasie dotyczących naprawienia szkody spowodowanej praktyką antykonkurencyjną. Otwiera on drogę do skutecznego pozywania o odszkodowanie spółek zależnych spółki dominującej, która naruszyła reguły konkurencji.

Wątpliwości hiszpańskiego sądu

Do Sądu Okręgowego w Barcelonie trafiło odwołanie Sumal od wyroku Sądu Gospodarczego, który odrzucił pozew o odszkodowanie Sumal przeciwko Mercedes Benz Trucks España – spółce zależnej grupy Daimler, w której spółką dominującą jest Daimler.

W latach 1997 – 1999 Sumal nabył dwa samochody ciężarowe od Mercedes Benz Trucks España przez pośrednika Stern Motor SL, koncesjonariusza grupy Daimler. W decyzji z 19 lipca 2016 r. Komisja Europejska stwierdziła, że 15 producentów samochodów ciężarowych – w tym Daimler – uczestniczyło w kartelu naruszającym reguły konkurencji przez dokonywanie ustaleń dotyczących określania cen i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), a także harmonogramu i przenoszenia kosztów wprowadzania technologii emisji dla tych samochodów ciężarowych, wymaganych w obowiązujących normach.

W związku z decyzją KE Sumal pozwał Mercedes Benz Trucks España o odszkodowa-

nie w postaci dodatkowych kosztów nabycia samochodów, jakie poniósł na skutek kartelu, w którym uczestniczył Daimler – spółka dominująca Mercedes Benz Trucks España.

Sąd Gospodarczy odrzucił pozew, ponieważ uznał, że Sumal powinien był pozwać Daimler, czyli spółkę objętą decyzją KE. Mercedes Benz Trucks España nie posiadał, w ocenie sądu, legitymacji bierniej.

Sąd Okręgowy w Barcelonie nabrał jednak wątpliwości co do możliwości skierowania powództwa o odszkodowanie przeciwko spółce zależnej. Zawiesił postępowanie i wystąpił z pytaniami prejudycjalnymi do TSUE w celu rozstrzygnięcia problemu.

Kluczem definicja przedsiębiorstwa

TSUE rozpoczął rozważania od przypomnienia, że każda osoba ma prawo żądać naprawienia poniesionej szkody, jeśli istnieje związek przyczynowy między tą szkodą a porozumieniem lub praktyką antykonkurencyjną zakazaną przez art. 101 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Powództwa o odszkodowanie są, obok wykonywania reguł konkurencji przez organy publiczne, integralną częścią systemu wprowadzania w życie reguł, który ma na celu zwalczanie zachowań antykonkurencyjnych przedsiębiorstw i zapobieganie ich ponownemu popełnieniu.

Istotne znaczenie dla odpowiedzi na pytania prejudycjalne miało określenie sprawy naruszenia prawa konkurencji w art. 101 TFUE przez posłużenie się pojęciem „przedsiębiorstwa”, a nie np. pojęciem „spółki” lub „osoby prawnej”.

„Przedsiębiorstwo” to autonomiczne pojęcie prawa UE. W wypracowanym przez TSUE orzecznictwie obejmuje ono każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego oraz sposobu finansowania. Oznacza jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych (wyroki: z 10 września 2009 r., Akzo Nobel i in./Komisja, C 97/08 P, EU:C:2009:536, pkt 54, 55; a tak-

że z 27 kwietnia 2017 r., Akzo Nobel i in./Komisja, C 516/15 P, EU:C:2017:314, pkt 47, 48). Jednostkę gospodarczą cechują jednolita organizacja elementów osobowych, materialnych i niematerialnych, realizująca w sposób trwały określony cel gospodarczy i mogąca uczestniczyć w popełnieniu naruszenia określonego w art. 101 TFUE (wyrok z 1 lipca 2010 r., Knauf Gips/Komisja, C 407/08 P, EU:C:2010:389, pkt 84, 86).

W omawianej sprawie Sumal TSUE uznał, że pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu art. 101 TFUE nie może mieć innego zakresu w kontekście nakładania przez KE grzywnien na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 w kontekście powództw o odszkodowanie za naruszenie reguł konkurencji UE (TSUE powołał się w tym zakresie na wyrok z 14 marca 2019 r., Skanska Industrial Solutions i in., C 724/17, EU:C:2019:204, pkt 47). Pojęcie „przedsiębiorstwa” musi być zatem rozumiane jednolicie.

Według TSUE, jeżeli zostanie ustalone, że spółka dominująca i spółka zależna są częścią tej samej jednostki gospodarczej – a tym samym tworzą jedno przedsiębiorstwo – to już samo istnienie tej jednostki gospodarczej, która naruszyła reguły konkurencji, determinuje w decydujący sposób odpowiedzialność jednej lub drugiej ze spółek za antykonkurencyjne zachowanie tego przedsiębiorstwa. To zatem właśnie pojęcie „przedsiębiorstwa”, a poprzez nie pojęcie „jednostki gospodarczej”, powoduje według TSUE powstanie z mocy prawa odpowiedzialności solidarnej między podmiotami tworzącymi jednostkę gospodarczą w chwili popełnienia naruszenia reguł konkurencji.

Konieczne przesłanki...

TSUE co do zasady dopuścił możliwość pozywania przez poszkodowanego praktyką antykonkurencyjną jednego z podmiotów tworzących jednostkę gospodarczą, a przez to przedsiębiorstwo. Pozwana może być zatem zarówno spółka dominująca, jak i zależna.

Mając jednak na względzie istnienie różnych grup spółek, w tym prowadzących działalność w wielu dziedzinach go-

spodarczych i nie tworzących powiązań między sobą (np. konglomerat) oraz funkcjonalne rozumienie pojęcia „przedsiębiorstwa”, TSUE uzależnił powstanie odpowiedzialności spółki zależnej od spełnienia określonych przesłanek. To obowiązkiem poszkodowanego jest udowodnienie, że spółka zależna tworzyła wraz ze spółką dominującą jednostkę gospodarczą, z uwagi na:

- 1) istnienie powiązań gospodarczych, organizacyjnych i prawnych między spółką zależną a spółką dominującą, oraz
- 2) istnienie konkretnych powiązań pomiędzy działalnością gospodarczą spółki zależnej i przedmiotem naruszenia, za które spółka dominująca była odpowiedzialna.

TSUE nie pokusił się w sprawie Sumal o szersze rozwinięcie drugiej z wymienionych przesłanek. Ograniczył się do stwierdzenia, że w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu przed sądem hiszpańskim poszkodowany co do zasady powinien wykazać, że antykonkurencyjne porozumienie zawarte przez ukaraną spółkę dominującą dotyczy tych samych produktów, które sprzedaje spółka zależna.

Prawdopodobnie ta przesłanka będzie podlegała dalszej interpretacji w kolejnych orzeczeniach TSUE, jak również w krajowych orzeczeniach. O ile bowiem w sprawie rozpatrywanej przez sąd w Barcelonie raczej nie budziło wątpliwości, że spółka dominująca i spółka zależna zajmują się handlem samochodami ciężarowymi – a zatem naruszenie dotyczy tych samych produktów – to na kanwie innych spraw może nie być to oczywiste. Można wyobrazić sobie np. sytuację, gdy produkty, których dotyczy antykonkurencyjne porozumienie, stanowią jedynie niewielki wycinek działalności spółki zależnej lub działalności spółki zależnej skupia się np. na produkowaniu części do takich produktów. Tożsamość produktów oraz działalność spółki zależnej związana z tymi produktami będą więc zapewne jednymi z ważniejszych kwestii spornych w postępowaniach przeciwko spółkom zależnym.

ZDANIEM AUTORÓW

Przemysław Wierzbicki

partner w Kancelarii KKLW
Legal Kurzyński Wierzbicki Sp.k.

Anna Domagała

advokat w Kancelarii KKLW
Legal Kurzyński Wierzbicki Sp.k.

Wyrok w sprawie Sumal niewątpliwie wzmacnia odpowiedzialność za naruszenie reguł konkurencji poprzez rozszerzenie kręgu podmiotów, przeciwko którym może zostać wytoczone powództwo o odszkodowanie. Poszkodowani praktyką antykonkurencyjną mogą wybrać, czy wystąpić przeciwko spółce dominującej, spółce zależnej, czy może przeciwko obu tym spółkom, co zwiększa szansę na skuteczną egzekucję wydanych orzeczeń oraz może mieć znaczenie np. pod kątem jurysdykcji krajowej. Jednak przesłanki odpowiedzialności spółki zależnej z pewnością będą wymagały rozwinięcia i doprecyzowania w orzecznictwie TSUE i sądów krajowych. W naszej ocenie warto się temu przyglądać, chociażby w kontekście procedowanego aktualnie projektu nowelizacji kodeksu spółek handlowych zakładającego wprowadzenie przepisów prawa holdingowego, które mają m.in. uregulować relacje pomiędzy spółką dominującą i jej spółkami zależnymi (druk nr 1515: Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw, który wpłynął do Sejmu 23 sierpnia 2021 r.). Jak pokazał bowiem TSUE, możliwa jest nie tylko odpowiedzialność spółki dominującej za działania spółki zależnej. W grę wchodzi także odpowiedzialność spółki zależnej za antykonkurencyjne działania ukaranej spółki dominującej, mimo że na pierwszy rzut oka decyzja organu ochrony konkurencji nie dotyczy spółki zależnej.

...i prawo do obrony

Poza wskazaniem na przesłanki odpowiedzialności spółki zależnej, TSUE podkreślił również konieczność zagwarantowania spółce zależnej prawa do obrony w postępowaniu odszkodowawczym. Spółka zależna powinna mieć możliwość uwolnienia się od odpowiedzialności za przypisywane jej wyrządzenie szkody, w szczególności poprzez podniesienie każdego argumentu, który mogłaby podnieść, gdyby była włączona w postępowanie wszczęte przez KE przeciwko jej spółce dominującej, które doprowadziło do wydania decyzji KE stwierdzającej istnienie zachowania sprzecznego z art. 101 TFUE. Co jednak istotne, jeśli KE stwierdziła w decyzji naruszenie reguł konkurencji przez spółkę dominującą, to spółka zależna nie będzie mogła kwestionować w postępowaniu przeciwko niej istnienia naruszenia. W takim przypadku prawo do obrony będzie więc ograniczone.

Przepisy krajowe

Konsekwencją stwierdzenia przez TSUE możliwości wyto-

czenia powództwa o odszkodowanie zarówno przeciwko spółce dominującej, jak i spółce zależnej, było orzeczenie, że art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują możliwość przypisania odpowiedzialności za zachowanie jednej spółki innej spółce wyłącznie w przypadku, gdy druga spółka kontroluje pierwszą spółkę. TSUE uznał więc za sprzeczne z prawem UE krajowe regulacje, które przewidują wyłącznie odpowiedzialność spółki dominującej i nie dopuszczają odpowiedzialności spółki zależnej za działania spółki dominującej. Właśnie w taki sposób uregulowana była odpowiedzialność w hiszpańskiej ustawie o ochronie konkurencji.

TSUE przypomniał w związku z tym o zasadzie pierwszeństwa prawa UE, która zobowiązuje sądy krajowe do interpretacji przepisów krajowych w zgodzie z prawem UE. Gdyby natomiast nie było możliwości przyjęcia interpretacji prawa krajowego zgodnej z prawem UE, to sąd krajowy powinien pominąć przepis krajowy i zastosować bezpośrednio art. 101 ust. 1 TFUE. /©